

Uluslararası Göçün Ekonomik Büyüme Etkisi Bağlamında Literatür Araştırması

Onur ALBAYRAK

Doktora Öğrencisi, Bandırma Onyedü Eylül Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İktisat Ana Bilim Dalı, Doktora Programı, Balıkesir / TÜRKİYE. E-posta: albayrak.onur@yahoo.com, ORCID ID: 0000-0002-5975-9922.

Erdem BAĞCI

Doç. Dr., Bandırma Onyedü Eylül Üniversitesi, E-posta: ebagci@bandirma.edu.tr, ORCID ID: 0000-0003-1856-3517.

Araştırma Makalesi

Süreç

Geliş Tarihi: 29.03.2025

Kabul Tarihi: 30.04.2026

Yayın Tarihi: 30.04.2026

İntihal

Bu makale, en az iki hakem tarafından incelendi ve intihal içermediği teyit edildi.

Etik Beyan

Bu çalışmanın yürütülmesi ve yazılması sırasında bilimsel ve etik ilkelere uyulduğu ve kullanılan tüm kaynakların uygun şekilde alıntılındığı beyan edilir.

Finansman

Yazar, bu araştırmayı desteklemek için herhangi bir dış finansman almadığını kabul eder.

Çıkar Çatışması

Yazar, herhangi bir çıkar çatışması olmadığını beyan eder.

Telif Hakkı

© Halil Turgut | Creative Commons Attribution-Noncommercial 4.0 (CC BY-NC) International License.

Öz

Uluslararası göç hareketliliği çeşitli dönemlerde çeşitli sebeplerle insanlık tarihine damgasını vurmuştur. Göç eden bireyler kaynak ülkelerinden ayrılarak hedef ülkelere varmakta ve pek tabii ulaştıkları ülkelerin sosyal ve ekonomik yapılarını etkilemektedir. Türkiye de bulunduğu coğrafya gereği çeşitli akınlara maruz kalmıştır. Bunların en önemlilerinden biri de ulaştığı sayılar bakımından Suriye Arap Cumhuriyeti'ndeki iç savaşın etkisiyle göç eden Suriyeliler iken, benzer biçimde yakın coğrafyada yaşanan istikrarsızlıklar sebebiyle göç eden sığınmacıların ve yine zorunlu göçün dışında değerlendirilebilecek ikamet izni başvurusunda bulunan yabancıların sayısı da giderek artmıştır. Bu bağlamda Türkiye ve dünyada güncelliğini koruyan uluslararası göçün etkilerinin ortaya koyulması adına, 2012-2023 yılları arasında Türkiye'ye yönelen uluslararası göç hareketlerine dikkat çekerek, Türkiye ve diğer ülkeler üzerine literatürde göç ve ekonomik büyüme arasındaki ilişkinin analiz edildiği çalışmalar üzerinde durulmuş, çoğunluğunda göç hareketlerinin ekonomik büyüme üzerinde olumlu etkilerinin bulunduğu ortaya koyulmuştur.

Anahtar Kelimeler: Göç, Yabancı, Ekonomik Büyüme.

Atıf

ALBAYRAK, Onur - BAĞCI, Erdem. "Uluslararası Göçün Ekonomik Büyüme Etkisi Bağlamında Literatür Araştırması". *Uluslararası Beşeri Bilimler ve Eğitim Dergisi / International Journal of Humanities and Education* 12/1 (Nisan/April 2026), 119-140. DOI: <https://doi.org/10.59304/ijhe.1668218> / IZ: <https://izlik.org/JA44HK76XK>

Literature Review in the Context of the Impact of International Migration on Economic Growth

Onur ALBAYRAK

Doctoral Student, Bandırma Onyedi Eylül University, Institute of Social Sciences, Department of Economics, PhD Program, Balıkesir / TURKEY. Email: albayrak.onur@yahoo.com, ORCID ID: 0000-0002-5975-9922.

Erdem BAĞCI

Assoc. Prof. Dr., Bandırma Onyedi Eylül University, Email: ebagci@bandirma.edu.tr, ORCID ID: 0000-0003-1856-3517.

Research Article

History

Received: 29.03.2026

Accepted: 30.04.2026

Published: 30.04.2026

Plagiarism

This article has been reviewed by at least two referees and scanned via a plagiarism software.

Ethical Statement

It is declared that scientific and ethical principles have been followed while carrying out and writing this study and that all the sources used have been properly cited.

Fundin

The author acknowledge that they received no external funding in support of this research.

Competing Interests

The author declare that Have no competing interests.

Copyright

© Halil TURGUT- | Creative Commons Attribution-Noncommercial 4.0 (CC BY-NC) International License

Cite as

ALBAYRAK, Onur - BAĞCI, Erdem. "A Literature Review in the Context of the Effect of International Migration on Economic Growth". *International Journal of Humanities and Education / Uluslararası Beşeri Bilimler ve Eğitim Dergisi* 12/1 (April 2026), 119-140. DOI: <https://doi.org/10.59304/ijhe.1668218> / IZ: <https://izlik.org/JA44HK76XK>

Abstract

International migration mobility has left its mark on human history for various reasons in various periods. Migrating individuals leave their source countries and arrive in destination countries and, of course, affect the social and economic structures of the countries they arrive in. Turkey has also been exposed to various flows due to its geography. While one of the most important of these is the number of Syrians migrating due to the civil war in the Syrian Arab Republic, similarly, the number of asylum seekers migrating due to the instability in the nearby geography and the number of foreigners applying for residence permits, which can also be considered outside of forced migration, has gradually increased. In this context, in order to reveal the effects of international migration, which remains topical in Turkey and in the world, by drawing attention to the international migration movements towards Turkey between 2012 and 2023, the studies analyzing the relationship between migration and economic growth in the literature on Turkey and other countries are focused on, and it is revealed that migration movements have positive effects on economic growth in most of them.

Key Words: Immigration, Foreigner, Economic Growth.

Giriş

İnsanlık tarihi boyunca her ne sebeple olursa olsun yaşanmakta olan uluslararası göç hareketleri, coğrafi konumunun etkisiyle Türkiye'ye de yönelmektedir. Bulunduğu coğrafyada yaşanan istikrarsızlıklar, savaşlar gibi siyasi gelişmelerin zorlamasıyla veya herhangi bir zorlayıcı etken olmadan bireysel hayat koşullarında değişiklikler sebebiyle göç akınlarıyla karşı karşıya kalmaktadır. Sıkça kullanılan ifadesiyle “Avrupa ve Asya arasında köprü konumunda” olması bağlamında gerek karayoluyla gerek deniz yoluyla Avrupa'ya gitme hayali bulunan bireylerin tercih edilen rotasında önemli bir seçenek olan Türkiye, bu niteliğiyle göç güzergahları anlamında hem geçiş ülkesi hem de hedef ülke olabilmektedir. Bazen de büyük göç akınları kadar göz önünde olmayan sırf beğeni, başka bir yaşam bulma isteği ve macera arama gibi nedenlerle göç akınlarıyla karşılaşmaktadır. Özellikle başladığı günlerden bu yana ulaştığı sayılar açısından Suriye Arap Cumhuriyeti'ndeki iç savaşın etkisiyle göç eden Suriyeliler oldukça gündemde kalmış, kalmaya da devam etmektedir. Yine yakın coğrafyada yaşanan istikrarsızlıklar sebebiyle göç eden sığınmacıların ve yine zorunlu göçün dışında değerlendirilebilecek ve yine yasal olarak belirlenmiş çeşitli türlerde yapılan ikamet izni başvurusunda bulunan yabancıların sayısı da giderek artmıştır. Dolayısıyla Türkiye açısından uluslararası göç hareketleri güncelliğini koruyan bir olgu olarak karşımıza çıkmaktadır.

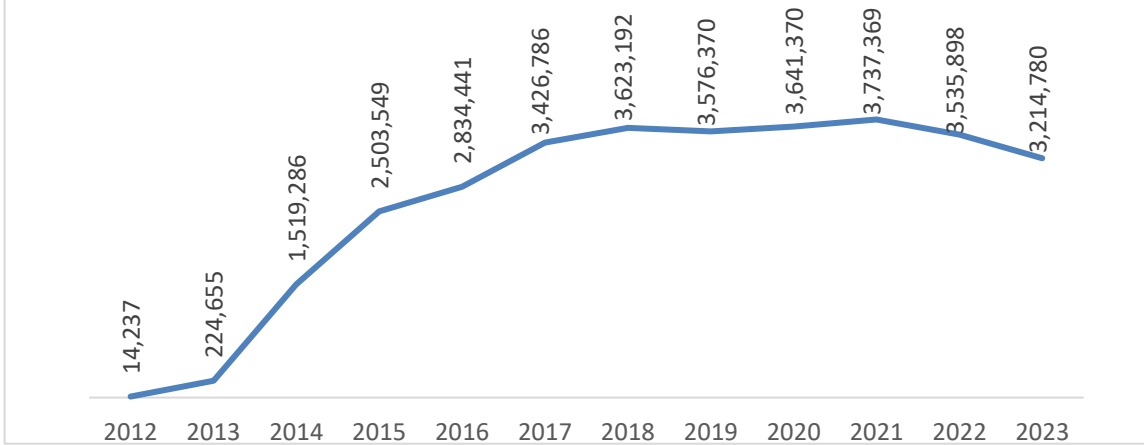
Gündelik hayatın içerisinde hemen her ortamda daha fazla farkındalık hali söz konusu olan uluslararası göç ve göçün öznesi olan yabancıların sosyal ve ekonomik etkilerinin olması su götürmez bir gerçektir. Dolayısıyla gerek siyasetin gerek kamuoyunun olumlu veya olumsuz yorumlarının odağında yer edinen uluslararası göçün ve göçün öznesi olan yabancıların ekonomik büyüme üzerine etkileri merak konusu olmuştur.

Göç eden yabancılar buldukları ülkede gündelik ihtiyaçlarını karşılamak durumunda hatta o ülkenin yerlileri gibi yaşamak zorundadır. Dolayısıyla göç ettikleri ülkede gıda, giyim, elektronik, mobilya, beyaz eşya gibi birçok mal için talep oluşturur. Oluşturulan her ilave talep üretim artışına, ekonomik canlanmaya ve ekonomik büyümeye katkı sağlamaktadır. Çalışmada temel olarak Geçici Koruma kapsamındaki Suriyeliler, Uluslararası Koruma kapsamındaki ve İkamet İzni kapsamındaki yabancıların, geniş bir ifadeyle Türkiye'deki ikamet eden yabancıların 2012-2023 yılları arasında ülkeye yönelen uluslararası göç hareketlerine dikkat çekerek Türkiye ve diğer ülkeler üzerine literatürde göç ve ekonomik büyüme arasındaki ilişkinin analiz edildiği çalışmalar üzerinde durulmuştur. İlerleyen bölümlerde sırasıyla, Türkiye'de Geçici Koruma, Uluslararası koruma ve İkamet İzni kapsamındaki yabancı göçünden bahsedilmektedir. Üçüncü bölümde, Türkiye'de ekonomik büyümeye ilişkin gelişmeler ve göç hareketlerine yer verilmektedir. Dördüncü bölümde, literatürde Türkiye ve diğer ülkelere dair göç hareketlerinin ekonomik büyüme üzerindeki etkilerini analiz eden çeşitli çalışmalara değinilmektedir. Beşinci bölümde ise literatürde değinilen çalışma sonuçlarının değerlendirilmesi ve önerilere yer

verilmektedir.

Geçici Koruma, Uluslararası Koruma ve İkamet İzni Kapsamındaki Yabancı Göçü

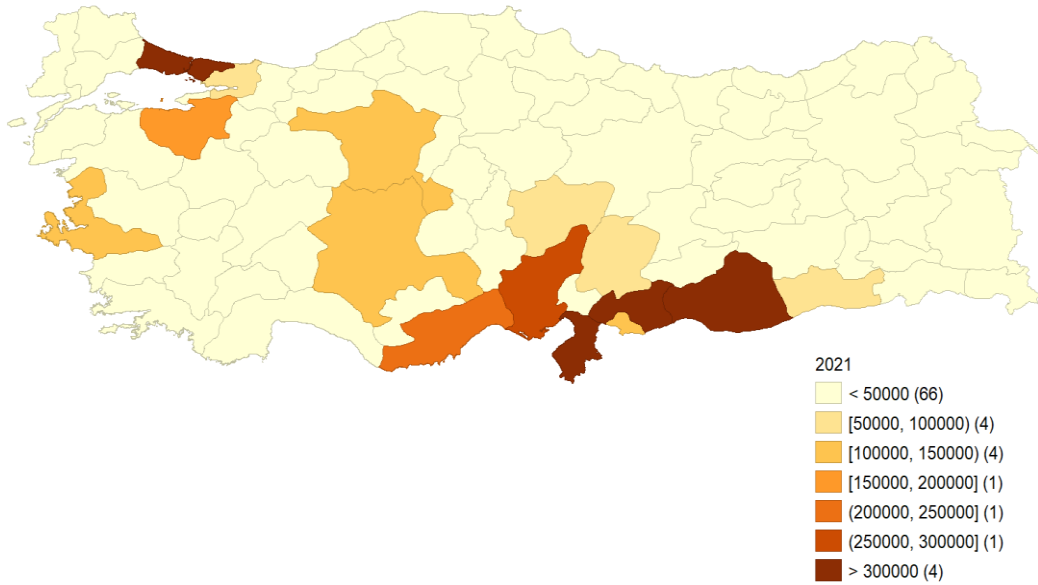
Suriye’de yaşanan iç savaşın etkisiyle 2011 yılını Nisan ayında Suriyeli kitlesel akınları başlatmıştır. İlerleyen yıllarda önemli seviyelere ulaşarak devam etmesine bağlı olarak ülke tarihi bakımından yaşanmış göç hareketlerinden daha uzun süreçte yaşanması bakımından farklılık içermektedir. Yine diğer göç hareketlerinden daha farklı biçimde Suriyelilerin sığınmacı niteliğine dikkat çekilmiş ve geçici koruma statüsünün kapsamı Suriyelileri de ihtiva edecek şekilde düzenlenmiştir (Kirişçi ve Karaca, 2015: 306-309). Şekil 1.’de Türkiye’de 2012-2023 yıllarını kapsayan dönemde Geçici Koruma kapsamındaki Suriyeli sayıları gösterilmiştir. Göç İdaresi Başkanlığı’nca yayınlanan verilerde dikkat çekici hususlardan birincisi, 2014 yılı sonunda ulaşılan sayının 2013 yılına göre yaklaşık 1,3 milyon kişi artmış olmasıdır. Bu sıçramayla oluşan büyük fark, çalışmanın kapsadığı dönemde gerçekleşmiş olan en yüksek artıştır. İkincisi, 2014 yılından sonra artmaya devam eden ve Geçici Koruma kapsamına alınan Suriyeli göçünün 2017 yılından itibaren artış hızı düşmüştür. Üçüncüsü, 2021 yılının sonunda 3.737.369 kişi olarak çalışma döneminde gerçekleşen en yüksek sayı olmuştur. Dördüncü olarak ise, 2022 yılından itibaren özellikle gönüllü geri dönüşlerin hız kazanmasıyla giderek artan bir biçimde Geçici Koruma kapsamındaki Suriyeli sayısı azalmış ve 2023 yılı sonunda 2017 yılı öncesindeki seviyelere gerilemiştir.

Şekil 1. 2012-2023 Döneminde Geçici Koruma Kapsamındaki Suriyeli Sayıları

2021 yılında Geçici Koruma kapsamındaki Suriyeli yabancıların illere göre dağılımına yönelik oluşturulan Türkiye haritası Şekil 2.’de sunulmuştur. 3.737.369 kişi olarak en yüksek düzeyine erişmiş olan Geçici Koruma kapsamındaki Suriyelilerin illere göre dağılımı; 50.000 kişiden daha az Suriyelinin yaşadığı 66 şehir, 50.000 ile 100.000 kişi arasında Suriyelinin yaşadığı 4 şehir, 100.000 ile 150.000 kişi arasında Suriyelinin yaşadığı 4 şehir, 150.000 ile 200.000 kişi arasında Suriyelinin yaşadığı 1 şehir, 200.000 ile 250.000 kişi arasında Suriyelinin yaşadığı 1 şehir, 250.000 ile 300.000 kişi arasında Suriyelinin yaşadığı 1 şehir, 300.000 kişiden fazla Suriyelinin yaşadığı 4 şehir yer almaktadır. 2021 yılında en fazla Geçici Koruma kapsamındaki Suriyelinin

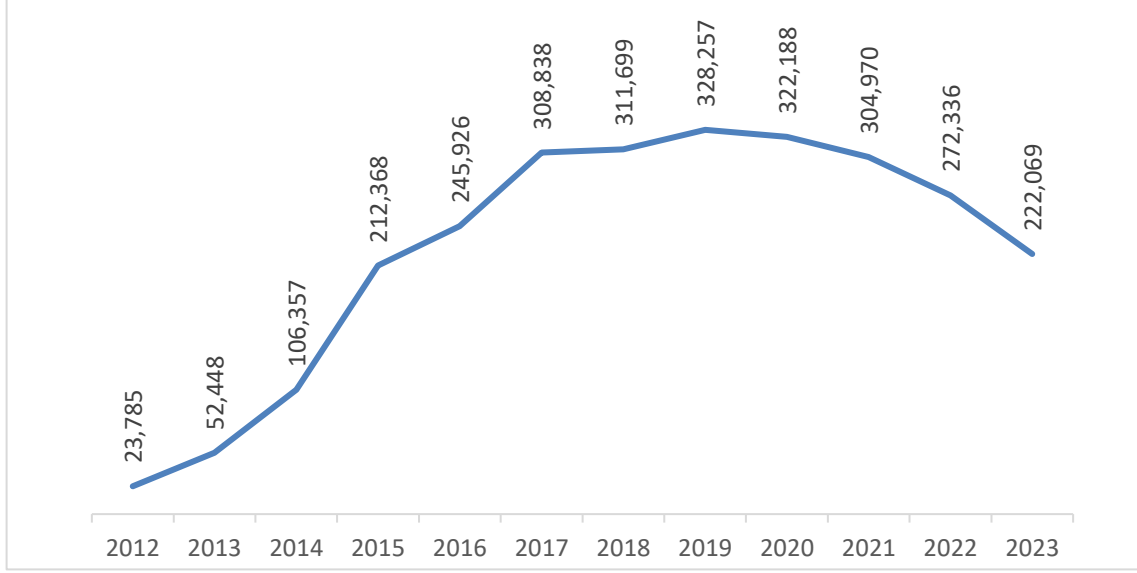
yaşadığı ilk 4 şehir sırasıyla İstanbul, Gaziantep, Hatay, Şanlıurfa şeklindedir. Paylaşılan bilgilere göre, Hatay, Şanlıurfa ve Gaziantep illerinde Geçici Koruma kapsamındaki Suriyeli sayısının yüksek olmasının nedeni olarak doğrudan Suriye Arap Cumhuriyeti sınır komşusu iller olmalarının yanında kültür bağlamında ortaklığın ve yakınlıklarının önemli bir etken olduğu söylenebilir. İstanbul ilinin en fazla Geçici Koruma kapsamındaki Suriyeli barındırması ise Türkiye'nin belki de her alanda cazibe merkezi olmasından kaynaklandığını söylemek mümkündür (Albayrak, 2024: 50-52).

Şekil 2. 2021 Yılında İkamet Ettikleri Şehirlere Göre Geçici Koruma Kapsamındaki Suriyeli Sayısına İlişkin Türkiye Haritası

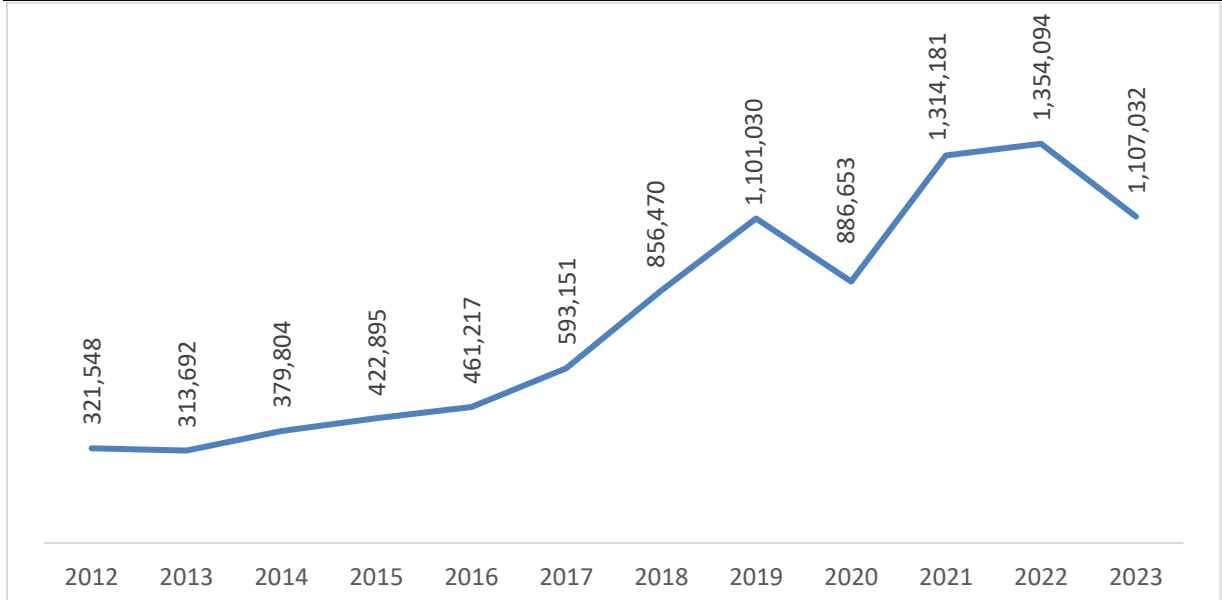
Türkiye’de yürürlükte olan 04.04.2013 tarihli ve 6458 sayılı Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu, yabancıların Türkiye’ye girişleri, yaşamaları ve çıkışları ile Türkiye’den koruma talep eden yabancılara sağlanacak korumanın kapsamına ve uygulanmasına ilişkin usul ve esasları düzenlemek amacıyla düzenlenmiştir (Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu, 2013: madde 1). 6458 sayılı Kanun ile yasal kalış hakkı tanınan statülerden “uluslararası koruma, ırkı, dini, tabiiyeti, belli bir toplumsal gruba mensubiyeti veya siyasi düşüncelerinden dolayı zulme uğrayacağından haklı sebeplerle korktuğu için vatandaşı olduğu ülkenin dışında bulunan ve bu ülkenin korumasından yararlanamayan ya da söz konusu korku nedeniyle yararlanmak istemeyen yabancıya veya bu tür olaylar sonucu önceden yaşadığı ikamet ülkesinin dışında bulunan, oraya dönemeyen veya söz konusu korku nedeniyle dönmek istemeyen vatansız kişiye statü belirleme işlemleri” neticesinde verilen mülteci, şartlı mülteci ve ikincil koruma statüsünü ve bu neticeye kadar olan başvuru sahiplerini kapsamaktadır (Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu, 2013: madde 61-62-63). Şekil 3’te Türkiye’de 2012-2023 yıllarını kapsayan dönemde Uluslararası Koruma kapsamındaki yabancı sayıları gösterilmiştir. Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği tarafından yayınlanan verilere göre, uluslararası koruma kapsamındaki

yabancı sayısında 2015 yılında hızlı bir artış yaşanmıştır. Neredeyse 2014 yılı sonundaki toplam sayı kadar yabancıların 2015 yılı sonunda yalnızca bir yıl içerisinde uluslararası korumaya erişim sağladığı görülmektedir. Çalışmayı kapsayan dönemdeki en büyük artış bu dönemde gerçekleşmiştir. 2019 yılı sonuna kadar artarak devam eden uluslararası koruma kapsamındaki yabancı sayısının devam eden yıllarda hızlı bir biçimde azaldığını söylemek mümkündür.

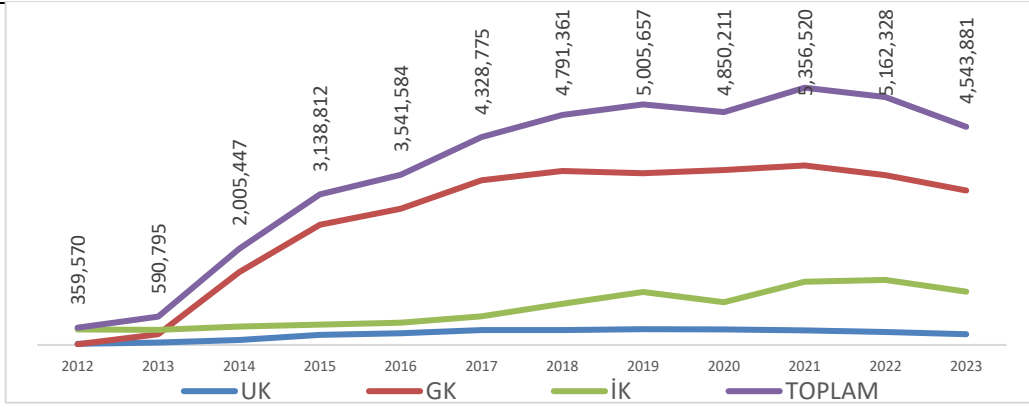
Şekil 3. 2012-2023 Döneminde Uluslararası Koruma Kapsamındaki Yabancı Sayıları

6458 sayılı Kanun ile yasal kalış hakkı türlerinden bir diğeri ise düzenli göç olarak tabir edilen ikamet izinleridir. Türkiye’de sahip oldukları vize veya vize muafiyeti süresinden ya da doksan günden fazla kalmak isteyen yabancılar ikamet izni almak zorundadır (Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu, 2013: madde 19). Şekil 4’te Türkiye’de 2012-2023 yıllarını kapsayan dönemde İkamet İzni kapsamındaki yabancı sayıları gösterilmiştir. Göç İdaresi Başkanlığı tarafından paylaşılan verilere göre, düzenlenen ikamet izni sayısında önceki yıllara nazaran 2018 yılında hızlı bir artış yaşandığı görülmektedir. 2019 yılında da hızla devam eden artış 2020 yılına gelindiğinde sert bir biçimde 2020 yılı seviyesine düşmüştür. 2020 yılında ikamet izni sahibi yabancı sayısındaki sert düşüşün ardından 2018 yılındakine kıyasla büyük bir sıçrama ile 2021 yılı tamamlanmıştır. 2022 yılı ise çalışma dönemini kapsayan yıllarda Türkiye’de ikamet izni ile kalan yabancı sayı bakımından en yüksek seviyesi gerçekleşmiştir. Ardından 2023 yılında ise yine düşüş yaşanarak tamamlanmıştır.

Şekil 4. 2012-2023 Döneminde İkamet İzni Kapsamındaki Yabancı Sayıları

Şekil 1, Şekil 3 ve Şekil 4'te değinilen verilerden ve toplamından oluşan ortak tablo Şekil 5'te gösterilmiştir. 2013 yılı sonuna kadar düzenli göç olarak da ifade edilen ikamet izni kapsamındaki yabancı sayısının diğer iki yasal kalış türünden daha fazla olduğu görülmektedir. Geçici Koruma kapsamındaki yabancı sayısı da 2012 yılından itibaren artışa geçerek 2013 yılı sonunda Uluslararası Koruma kapsamındaki yabancı sayısını aşmıştır. 2014 yılından itibaren ise Suriyelilerin kitlesel akınına bağlı olarak Geçici Koruma kapsamındaki yabancı sayısında büyük bir artış yaşanırken, İkamet İzni ve Uluslararası Koruma kapsamındaki yabancı sayısında nispeten daha istikrarlı artış sürecine girmiştir. Çalışma dönemini kapsayan yılların devamında toplam yabancı sayısının artış serüvenindeki en büyük payın Geçici Koruma kapsamındaki Suriyeli sayısı olduğu söylenebilir. Ancak toplam yabancı sayısındaki 2020 yılında gerçekleşen düşüşün ardından 2021 yılında yaşanan artışın büyük etkeni ise aynı dönemde İkamet İzni kapsamındaki yabancı sayısında yaşanan değişim olmuştur. Geçici Koruma ve İkamet İzni kapsamındaki yabancı sayısında yaşanan ani artışın etkisiyle 2021 yılı gerek çalışma döneminin gerekse ülke tarihinin seçilen kalış türlerinin etkisiyle en fazla yabancı sayısına ulaşılan dönemi olmuştur. 2023 yılı ise benzer şekilde Geçici Koruma ve İkamet İzni kapsamındaki yabancı sayısında yaşanan düşüşün etkisiyle toplam yabancı sayısında hızlı düşüşün yaşandığı sene olarak gerçekleşmiştir.

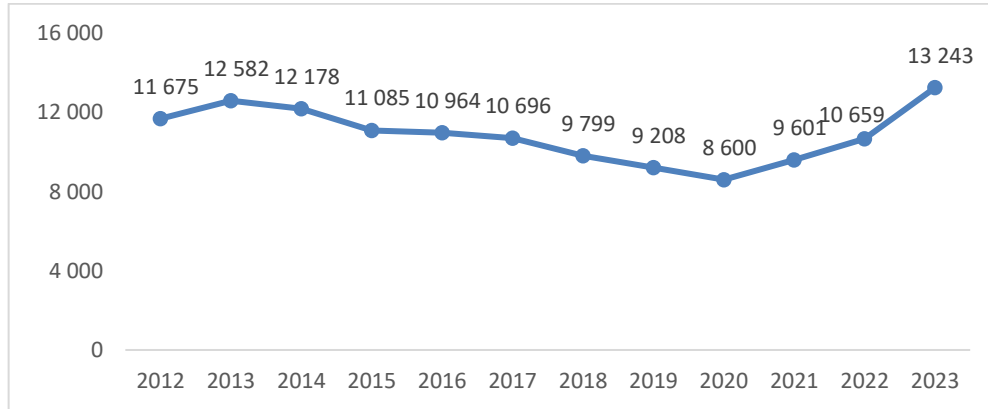

Şekil 5. 2012-2023 Döneminde Seçilen Yasal Kalış Türleri ve Toplam Yabancı Sayılarının Ortak Görünümü

Türkiye’de Ekonomik Büyüme İlişkin Gelişmeler Ve Göç Hareketleri

Ekonomik büyüme, bir ekonomide sahip olunan üretim kapasitesinin artmasıdır. Ekonominin üretim kapasitesinin artması ise gayri safi milli hasıla, gayri safi yurt içi hasılda (GSYİH) veya kişi başına düşen gayri safi yurt içi hasılda meydana gelen artış ile ölçülmektedir. Gayri safi milli hasıla (GSMH) bir ekonomide o ülke vatandaşlarının bir yıl içinde ürettiği nihai mal ve hizmetlerin piyasa değerleri toplamından meydana gelir. Gayri safi yurt içi hasıla (GSYİH) ise bir yıl içinde yalnızca ülke sınırları içerisinde gerçekleştirilen nihai mal ve hizmetlerin piyasa değeri toplamıdır (Apak ve Uçak 2007:58).

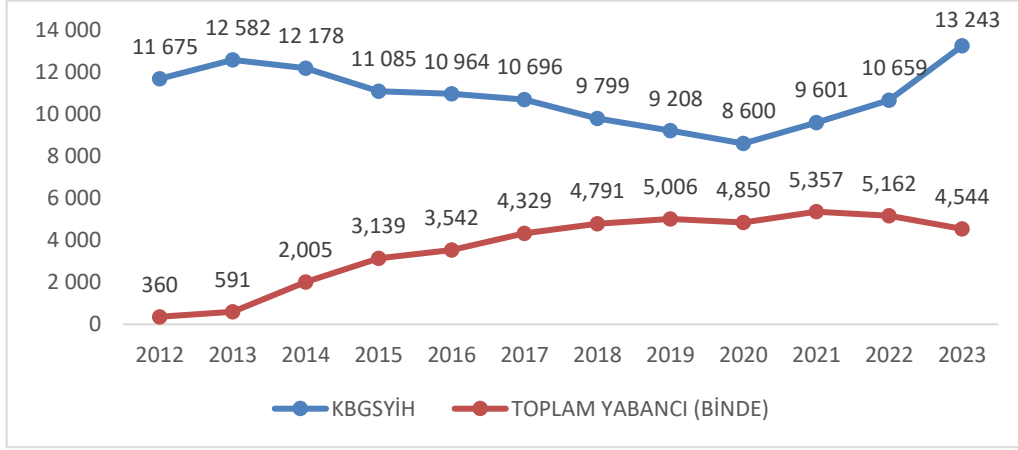
Şekil 6’da 2012-2023 yıllarını kapsayan dönemde Türkiye’de gerçekleşmiş dolar cinsinden kişi başına düşen gayri safi yurt içi hasıla verileri görülmektedir. 2013 yılından itibaren 2020 yılına kadar dolar cinsinden kişi başına GSYİH düşüş sergilemiştir. Bu süreçte 2013 yılında 12.582\$ olarak gerçekleşen kişi başına GSYİH 2020 yılına gelindiğinde 8.600\$ seviyesine gerilemiştir. 2021 yılından itibaren artış sergilemeye başlayan kişi başına GSYİH 2023 yılında çalışma döneminin en yüksek seviyesine ulaşmıştır. Bu süreçte 2020 yılında 8.600\$ olarak gerçekleşen kişi başına GSYİH 2013 yılında ise 13.243\$ olarak gerçekleşmiştir.

Şekil 6. 2012-2023 Döneminde Dolar Cinsinden Kişi Başına Düşen GSYİH Verileri

Şekil 7’de 2012-2023 yılları arasında Türkiye’de gerçekleşen dolar cinsinden kişi başına GSYİH

ve aynı dönemde Türkiye’de ikamet etmekte olan Geçici Koruma, Uluslararası Koruma ve İkamet İzni kapsamındaki yabancıların toplam sayısının (binde) seyri görülmektedir. 2013 yılından itibaren toplam yabancı sayısındaki artışa paralel olarak 2020 yılına değin kişi başına GSYİH’da düşüş yaşandığı izlenmektedir. Devamında ise 2021 yılından sonra toplam yabancı sayısındaki düşüğe paralel olarak kişi başına GSYİH’da artış yaşandığı izlenmektedir.

Şekil 7. 2012-2023 Döneminde Türkiye’de Gerçekleşen Dolar Cinsinden Kişi Başına GSYİH ve Toplam Yabancı Sayısı

Türkiye’de gerçekleşen kişi başına GSYİH değerleri ve toplam yabancı sayısında ilgili verilere göre ortaya çıkan negatif yönlü ilişkiye dönük seyir, göçün ekonomik büyüme üzerine etkilerini analiz eden literatürdeki çalışmalara değinmeyi, dolayısıyla “göçün ekonomik büyümeyi olumsuz etkileyip etkilemediği” sorusuna çalışmalarda bulunan cevapları ortaya koymayı önemli hale getirmektedir. İzleyen bölümde uluslararası göç hareketlerinin bazı önemli göstergeler ve etkenlerle birlikte ekonomik büyüme ile ilişkisini analiz eden çalışmalara yer verilmektedir.

Literatürde Göç Ve Ekonomik Büyüme

Türkiye Dışındaki Ülkelere Yönelik Çalışmalar

Uluslararası göç hareketlerinin göç alan ülkelerin ekonomik büyümelerine yönelik etkisini araştıran uluslararası literatürde birçok çalışma yer almaktadır. Walz (1992) göçün kaynak ülkenin yanı sıra ev sahibi ülkenin büyüme oranı üzerinde de etkisi olabileceği yaklaşımından yola çıkarak göç akımlarının büyüme oranı üzerindeki olası uzun dönem etkilerini araştırdığı çalışmasında belirli koşullar altında göçün her iki bölgede de büyüme oranını artırdığını ortaya koymuştur. Morley (2006), göç ve ekonomik büyüme ilişkisini ARDL sınır testi kullanarak incelemiştir. Avustralya, Kanada ile ABD’de 1930-2002 dönemini kapsayan çalışmada kişi başı göç sayısı ve kişi başı gelir değişkenleri kullanmış, sonuç olarak kişi başı gayri safi yurtiçi hasıladan göçe doğru uzun dönemli tek yönlü nedensellik ilişkisi bulmuştur. Ortega ve Peri (2009), 1980-2005 dönemi boyunca 14 OECD ülkesine dair veriler kullanarak Dinamik Panel Veri Analizi yöntemiyle göç ve ekonomik büyüme arasındaki ilişkiyi incelemiştir. Göç alan ülkenin işçileri ve sermaye sahipleri arasındaki gelir dağılımını değiştirmeden GSYİH’yı kısa

vadede bire bir artırdığını ortaya koymaktadır. Bunun nedeni ise sermaye sahiplerinin daha büyük bir emek havuzuna daha fazla yatırım yaparak etkin bir şekilde yanıt vermesidir. González-Gómez ve Giráldez (2011), 1970-2005 döneminde Almanya ve İsviçre'de göç ve ekonomik büyüme arasındaki ilişkiyi eşbütünleşme yaklaşımını kullanarak analiz etmektedir. Her iki ülke de önce düşük vasıflı ve geçici işçilerin göçünü teşvik etmişler, daha yakın zamanlarda ise yüksek vasıflı işgücü göçünü çekmişler ve düşük vasıflı göçmenlerin işe alımını kısıtlamışlardır. Analize göre Almanya'da göç edenlerin ekonomik büyüme üzerinde büyük bir etkisi olduğuna dair kanıtlar bulunmaktadır. Göçün ekonomik büyüme verdiği tepkinin İsviçre'de Almanya'ya kıyasla daha düşük olduğu ortaya koyulmaktadır. Bunun nedeni ise İsviçre göç politikasının Almanya'ya nazaran daha kısıtlayıcı olmasıdır. Cooray (2012), 1970-2008 döneminde Güney Asya Ülkeleri için göç ve ekonomik büyüme ilişkisini araştırmıştır. Panel veri yöntemini kullanarak göç akını ile ekonomik büyüme arasında pozitif ve istatistiki olarak anlamlı bir ilişki olduğunu ortaya koymuştur. Bashier ve Siam (2014), Ürdün'ün 1980-2011 dönemine ait zaman serisi verileri için Tam Değiştirilmiş Sıradan En Küçük Kareler (FMOLS) yöntemini kullanarak göç edenlerin Gayri Safi Yurtiçi Hasıla (GSYİH) ile temsil edilen ekonomik performans üzerindeki rolünü araştırdığı çalışmada göç değişkeninin anlamsız ve ekonomik büyüme düzeyini negatif etkilediği belirtilmektedir. Bu sonuç göç edenlerin çoğunluğunun düşük verimliliği ihtiva eden hizmet sektöründe çalışması dolayısıyla ekonomik büyüme katkısının az olmasından kaynaklanmaktadır. Bove ve Elia (2017), göçün ekonomik kalkınma üzerindeki etkilerini incelemiştir. 1960-2010 dönemi için gelişmiş ülkeler üzerinde OLS yöntemi ile analiz etmiştir. Sonuçta göçün GSYİH üzerinde pozitif etkisinin olduğu gözlenmiştir. Göv ve Dürrü (2017), ekonomik büyüme düzeyi ile göç düzeyi arasındaki ilişkiyi incelemek üzere 7 OECD ülkesini (Amerika Birleşik Devletleri, Almanya, Avustralya, İtalya, Fransa, Hollanda, Birleşik Krallık) 2000-2016 döneminde incelemiş, Dumitrescu-Hurlin panel nedensellik analiz testi kullanılan çalışmada göçten ekonomik büyüme doğru tek yönlü bir panel Granger nedensellik ilişkisi olduğu sonucuna varılmıştır. Şimşek (2018), 1992-2015 yıllarını kapsayan dönemde en fazla göç alan Japonya, Amerika, Hollanda, İngiltere, Almanya, Avusturalya, Fransa ve Kanada ülkelerine göç eden bireylerin tüketici fiyat endeksi ve gayri safi yurt içi hasıla değişkenleri üzerinden ekonomik büyüme ve enflasyon üzerindeki etkilerini incelemiştir. Göç eden bireylerin hem enflasyonu hem de gayri safi yurt içi hasılayı negatif etkilediği sonucuna varılmıştır. Dolayısıyla analize dahil edilen ülkelere göç eden bireylerin niteliksiz bireylerden oluştuğu, bu bireylerin talep ettikleri ülkelerde talebi arttırmadığı ve büyümeye herhangi bir katkı sunmadığı söylenebilir. Başoğlu (2022), 2000-2019 döneminde 23 Avrupa Birliği ülkesi üzerinde işsizlik, göç ve ekonomik büyüme değişkeni arasındaki ilişkiyi Panel ARDL yöntemiyle incelemiştir. Sonuçta, göç ile ekonomik büyüme değişkeni arasında uzun dönemde pozitif yönde bir ilişki olduğu ortaya koyulmuştur. İslamoğlu (2023), 2008-2021 yıllarını kapsayan dönemde 20 Avrupa

Birliği ülkesi üzerinde bu ülkelere göç eden bireylerin ekonomik büyüme ve enerji tüketimine olan etkisini göç, ekonomik büyüme ve enerji tüketimi değişkenleri üzerinden panel veri analiz yöntemi ile incelemiştir. Göçten ekonomik büyümeye doğru, enerji tüketiminden ekonomik büyümeye doğru ve enerji tüketiminden göçe doğru nedenselliği ortaya koymuştur. Buna göre analiz edilen ülkelerde büyümenin göçün nedeni olmadığı fakat göçün büyümeye neden olduğunu, göç hareketlerine bağlı olarak sermaye ve emek arzının birleşmesi neticesinde ekonomik büyümenin pozitif yönde etkilendiği söylenebilir. Akın vd. (2024), G-7 ülkelerinde 2000-2019 dönemi için karbon emisyonu, dış göç ve ekonomik büyüme düzeyi arasındaki ilişki Dumitrescu-Hurlin panel nedensellik testi ile analiz edilmiştir. Analiz sonucunda, ekonomik büyüme değişkeninden dış göçe doğru tek yönlü nedensellik olduğu bulunmuştur. Bu doğrultuda çoğunlukla ekonomik büyümenin nedeninin göç olduğu gibi göçün nedeninin de ekonomik büyüme olduğu neticesine ulaşılan çalışmaların da olduğunu söyleyebilmek mümkündür.

Özellikle göç edenlerin niteliğine ve beşeri sermayenin önemine yönelik değerlendirmeler göç edenlerin nitelikli olması ve beşeri sermaye düzeyinin yüksek olmasının ekonomik büyüme üzerinde olumlu etkiler yarattığını ortaya koymaktadır. Dolado vd. (1994) 23 OECD ülkesi üzerinde 1960-1985 yıllarını kapsayan dönemde, beşeri sermaye, göç ve ekonomik büyüme düzeyi ilişkisi ele alınmıştır. Dolado ve arkadaşları beşeri sermaye ile Genişletilen Solow-Swan modeline göç değişkenini dahil ederek göçün ekonomik büyüme düzeyi üzerine etkilerinin, beşeri sermaye düzeyi ne denli yüksek olursa, o denli yüksek olacağını ortaya koymuşlardır. Benzer biçimde Maria ve Lazarova (2012) 1990-2000 yıllarını kapsayan dönemi için 130 gelişmekte olan ülkeyi ele aldıkları çalışmada Regresyon ve Simülasyon analizi uygulayarak, beşeri sermaye, ekonomik büyüme düzeyi ve göç değişkenleri arasındaki ilişki incelenmiştir. Çalışma sonucunda, göçün, beşeri sermaye ve ekonomik büyüme düzeyi üzerinde istatistiki olarak anlamlı düzeyde etkiye sahip olduğu tespit edilmiştir. Her iki çalışma da göçün beşeri sermayeyle birlikte ekonomik büyüme üzerinde etkili olduğunu ortaya koymaktadır.

Farklı bir bakış açısı olarak gelişmiş ülkelere yönelik göç hareketlerinin etkilerinin ortaya koyulması anlamında Kang ve Kim (2018) oldukça dikkat çekici sonuçlar ortaya koymuştur. Göçün ekonomik büyüme düzeyi üzerindeki etkilerini menşe ve hedef ülkelere bağlı olarak incelemiş, Genelleştirilmiş Momentler Yöntemiyle göçün gelişmiş ekonomilerden gelişmekte olan ekonomilere doğru aktığı durumlarda göçün ekonomik büyüme üzerindeki etkisinin önemli ölçüde daha büyük olduğunu belirtmiştir. Bu noktada gelişmiş ülkelere yönelik göç hareketlerinin etkilerinin ortaya koyulması anlamında Kang ve Kim (2018) oldukça dikkat çekici sonuçlar ortaya koymuştur. Göçün ekonomik büyüme düzeyi üzerindeki etkilerini menşe ve hedef ülkelere bağlı olarak incelemiş, Genelleştirilmiş Momentler Yöntemiyle göçün gelişmiş ekonomilerden gelişmekte olan ekonomilere doğru aktığı durumlarda göçün ekonomik büyüme üzerindeki etkisinin önemli ölçüde daha büyük olduğunu belirtmiştir. Bu noktada gelişmiş ülkelere yönelik göç hareketlerinin etkilerinin ortaya koyulması anlamında Kang ve Kim (2018) oldukça dikkat çekici sonuçlar ortaya koymuştur.

Okun (1962) Amerika Birleşik Devletleri üzerine gerçekleştirdiği çalışmasının neticesinde ekonomik büyüme düzeyi ile işsizlik düzeyi arasında ters yönde bir ilişkinin varlığını ortaya koymuştur. Buna göre ekonomik büyüme yükseldikçe işsizlik azalacak, ekonomik büyüme

negatif veya düşük seviyelerde iken işsizlik artacaktır. Birbirine bu denli yakın ilişkide olan iki gösterge üzerinde doğrudan etkisi olabileceği değerlendirilen göç hareketlerinin birlikte analiz edildiği çalışmalar geniş bir bakış açısıyla göç hareketlerinin etkisinin izlenmesine fayda sağlamaktadır. Feridun (2004), 1981-2001 yılları arasında Finlandiya'ya gerçekleşen uluslararası göç hareketleri ile işsizlik değişkeni ve ekonomik büyüme değişkeni arasındaki ilişkiyi Granger Nedensellik Testiyle analiz etmiştir. Finlandiya'ya yönelen göç hareketlerinin seviyesinin artmasıyla kişi başına düşen GSYH artmış, diğer yandan da artan göç işsizliğin de artmasına neden olmuştur. Dolayısıyla göç eden bireylerin onların çocuklarının gelecekte Finlandiya için büyük bir değer olacağını ve Finlandiya'nın yabancı çalışanlar için cazip hale getirilmesinin politika yapıcılar için bir öncelik olması gerektiğini vurgulamıştır. Boubtane vd. (2013), göç, işsizlik ve büyüme arasındaki ilişkiyi Panel VAR modeli kullanılarak araştırmıştır. 1987-2009 yılları arasında 22 OECD ülkesinde gerçekleştirilen çalışma neticesinde göç ile ev sahibi ülkenin kişi başına düşen GSYİH'sı arasında pozitif çift yönlü bir ilişki ve göç ile ev sahibi ülkenin toplam işsizlik oranı arasında negatif çift yönlü bir ilişki olduğuna dair kanıtlar sunmaktadır. Göçün ev sahibi ülkenin toplam istihdam oranı üzerinde pozitif bir etkisi olduğu dolayısıyla göçün toplam işsizlik oranı üzerindeki negatif etkisi göçün iş arayanların cesaretini kırmadığını da ortaya koymaktadır. Ev sahibi ülkelerde göçün yerliler için istihdam fırsatları üzerindeki olumsuz etkisine ilişkin endişenin bulunmadığını göstermektedir. Furlanetto ve Robstad (2019), 1990-2014 yılları arasında Norveç için göç, ekonomik büyüme ve işsizlik değişkenlerinin ilişkisini Yapısal VAR yöntemiyle incelemişlerdir. Göç eden nüfustaki artışın işsizlik düzeyini düşürdüğü ve aynı zamanda kısa dönemde ekonomik büyümeyi artırıcı yönde etkilediğini gözlemlemişlerdir. İşcan ve Demirel (2021), 33 OECD ülkesinde 2000-2019 dönemi için göçün ekonomik büyüme düzeyi ve işsizlik düzeyi üzerine etkilerini Panel ARDL yöntemiyle ve Panel VECM Nedensellik analizi ile incelemiş, göç artışlarının ekonomik büyüme oranlarını artırdığı ve işsizlik oranlarını ise azalttığı, göçten ekonomik büyümeye ve işsizliğe doğru tek yönlü nedensellik ilişkilerinin varlığı sonucuna ulaşılmıştır. Buna göre göç eden bireylerin nitelikli işgücünden oluşması ve ev sahibi ülkelere gerçekleştirilen yatırımların ekonomik büyümeyi desteklediği böylece istihdam imkânı sağlayarak işsizliği düşürmektedir. Bozkaya ve Kum (2022), 1990-2017 yılları arasında en çok göç alan ülkeler (Kanada, İsveç, Almanya, İsviçre, Hollanda, Amerika, İspanya, Avustralya, Fransa, İngiltere ve İtalya) için analiz edilen çalışmada, göçün, ekonomik büyüme, istihdam düzeyi ve ücret düzeyi arasında çift yönlü bir nedensellik ilişkisinin olduğu tespit edilmiştir. Buna göre ekonomik büyüme, istihdam düzeyi ve ücret düzeyinin göçün nedeni iken, aynı zamanda göç de ekonomik büyüme, istihdam düzeyi ve ücret artışının nedeni durumundadır. Bozkaya (2023), 1990-2019 döneminde en fazla göç alan 11 ülke üzerinde uluslararası göçün işsizlik, kişi başı GSYİH, tüketici fiyat endeksi, cari denge ve ücretler üzerindeki etkilerini yıllık veriler ile analiz etmiştir. Çalışmaya göre uzun dönemde göç ile kişi

başı GSYİH yani ekonomik büyüme arasında anlamlı bir ilişki bulunmadığı, işsizliği azaltıcı bir etkisi bulunduğu, tüketici fiyat endeksi ve ücretleri artııcı etkisi olduğu ifade edilebilir.

Türkiye'ye Yönelik Çalışmalar

Türkiye'ye yönelen uluslararası göçün ülkenin ekonomik büyümesi üzerine etkilerini ortaya koyan çeşitli çalışmalar bulunmaktadır. Sevinç vd. (2016), ekonomik büyüme düzeyi ve göç arasındaki ilişkiyi; Türkiye, Grenada, Cezayir, St. Vincent Belize, Botswana, Güney Afrika, Çin, Peru, Kolombiya, Paraguay, Kosta Rika, Panama, Dominik Cumhuriyeti, Meksika, Ekvator, Malezya, İran ve Gabon gibi gelişmekte olan ekonomiler özelinde 1962-2012 döneminde panel veri analizi yöntemiyle incelediği çalışmada, Çin, Botswana, Dominik Cumhuriyeti, Peru, Ekvator, Cezayir ve Paraguay ekonomik büyüme ile göç arasında istatistiki olarak anlamlı ve pozitif ilişki bulunduğu, Türkiye, Belize, Meksika, Kosta Rika, İran ve Gabon gibi diğer ülkelerde ise ekonomik büyüme düzeyi ve göç arasındaki ilişkinin negatif yönlü ve anlamlı istatistiki sonuçlara ulaşılmıştır. Altunç vd. (2017), 1985-2015 yılları arasında Türkiye'ye yönelik uluslararası göç, GSYİH, enflasyon ve işsizlik verilerinden faydalanarak Granger Nedensellik Testi sonucunda uluslararası göç ile GSYİH arasında çift yönlü bir nedensellik bulunduğu, işsizlik ve enflasyon ile uluslararası göç arasında bir nedensellik ilişkisinin bulunmadığı sonucuna ulaşmışlardır. Engin ve Konuk (2020), 1995-2019 döneminde göç eden bireylerin Türkiye ekonomisinde büyüme ve işsizlik üzerinde etkilerini ADF Birim Kök Testi ve Johansen Eş Bütünleşme Analizi ile incelemiştir. Uzun dönemde göç hareketlerindeki artış işsizliği ve ekonomik büyümeyi pozitif yönde etkilemektedir. Meçik ve Koyuncu (2020), Türkiye'ye yönelik dış göçün ekonomik büyüme ile ilişkisini 1991-2018 döneminde Toda-Yamamoto nedensellik yöntemi ile incelemiştir. Yıllık gayri safi yurtiçi hâsıla (GSYH) ve toplam göçmen nüfusu değişkenleri arasındaki ilişki analiz edilmiş olup, göçten ekonomik büyümeye doğru tek yönlü bir nedensellik olduğu, yani göçün ekonomik büyümenin nedeni olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Konuk (2022), 1996-2019 yıllarını kapsayan dönemde göç alan Türkiye'nin de aralarında bulunduğu 13 ülkenin ekonomik büyüme, işsizlik ve enflasyon üzerine etkisi dinamik panel veri yöntemiyle analiz etmiştir. Çalışmaya göre uluslararası göçün ekonomik büyümeyi artırdığı, işsizlik üzerinde etkisinin bulunmadığı ve enflasyonu azaltıcı etkisinin olduğu ortaya koyulmaktadır. Mutlu (2022), 1991-2021 döneminde Türkiye'de göç eden birey sayıları, GSMH, işsizlik ve enflasyon değişkenlerinin uzun dönemdeki hareketlerini ortaya koymak adına Johansen Eşbütünleşme analizi uygulamış, neticesinde değişkenlerin eşbütünleşmediği sonucuna ulaşmıştır. Ancak VAR (Vektör Otoregresyon Modeli) analizinde uluslararası göçün GSMH ve işsizlik üzerinde herhangi bir etkisi bulunmadığını, enflasyonu ise arttırdığını ortaya koyarak uluslararası göçün kota uygulaması ile sınırlandırılarak ekonomi üzerindeki baskısının azaltılması gerektiğini ifade etmiştir. Şahinoğlu (2022), Türkiye'de çalışma

izni sahibi göçmen işçi sayısı ile işsizlik, enflasyon, ekonomik büyüme ve kişi başına düşen gelir arasındaki ilişkiyi incelediği çalışmada, 2011-2019 dönemine ait yıllık veriler kullanılarak Panel Veri Analizi neticesinde çalışma izni verilen göçmen işçilerdeki artış, ekonomik büyüme ve kişi başına düşen gelir düzeyini, işsizliği, enflasyonu artırmaktadır. Turan (2022), 2005-2019 döneminde Türkiye'nin de yer aldığı 22 OECD ülkesi üzerinde göç ve yoksulluk ilişkisi, göç, yoksulluk, tasarruf, gelir eşitsizliği, ekonomik büyüme ve işsizlik değişkenleri kullanılarak Panel Veri Analizi yöntemiyle analiz edilmiştir. GSYİH'daki büyüme oranı ve brüt tasarrufların göç eden kişi sayısını arttırıcı bir etki yaratmaktadır. Bu bağlamda çalışma göçün nedeninin ekonomik büyüme ve brüt tasarruflar olduğunu vurgulamaktadır. Konya ve Kabaklarlı (2023), çalışmasında göçün Kanada, Lübnan, Avusturya, Ürdün, Mısır, Almanya, Irak, İsveç, Amerika Birleşik Devletleri ve Türkiye'nin ekonomik büyümesi düzeyi üzerindeki etkilerini, 2006–2017 dönemine ait verilerle tahmin etmiştir. Çalışma sonucunda ülkeye gelen yabancıların ekonomik büyüme düzeyini pozitif ve istatistiksel açıdan anlamlı bir şekilde etkilediği tespit edilmiştir. Göçmen sayısındaki her %1 oranındaki artışın ekonomik büyüme düzeyini %0.01 oranında arttırdığı tespit edilmiştir. Meral (2023), 2016-2022 yılları arasındaki dönemde Türkiye'ye gelerek Geçici Koruma kapsamına alınan Suriyelilerin kişi başına düşen GSYİH, istihdam, sınırdan uzaklık, göç yoğunluğu gibi değişkenlerle ilişkisini ortaya koyduğu çalışmada, göç yoğunluğu ile ikamet edilen ilin sınırdan uzaklığı arasında negatif yönlü bir ilişki olduğu, istihdam ve kişi başı GSYH arasında ise pozitif bir ilişki olduğu ortaya konulmuştur. İlavenen istihdam ile göç yoğunluğu arasında negatif yönlü bir ilişkiye ulaşılmıştır.

Bölgesel nitelikte yapılan çalışmalara değinecek olursak; Ökmen (2022), 2013-2014 döneminde Suriye sınırındaki şehirlerde Suriyeli göçünün GSYİH üzerindeki etkisini incelediği çalışmada, Farkların Farkı yöntemi kullanılarak sınır şehirleri ve bu şehirlere benzer eğilime sahip olan göç almayan şehirler kıyaslanmıştır. Göç alan şehirlerde gerçekleşen ortalama büyüme oranı, göç almayan şehirlere kıyasla yaklaşık yüzde 5.5 puan daha fazla gerçekleşmiştir. Çalışkan Kara (2022), 2011-2020 yılları arasında Türkiye'de geçici koruma kapsamındaki Suriyelilerin Türkiye ekonomisine etkilerini Sentetik Kontrol Metot yaklaşımı ile analiz etmiştir. İBBS Düzey 2'de 26 alt bölge içerisinde barındırılan Suriyeli sayısının nüfusuna oranı %3'ten daha fazla olan 10 bölge deney grubu olarak seçilen çalışmada 2012 yılı müdahale yılı olarak seçilmiş ve 2008 – 2011 ile 2012-2020 şeklinde iki dönem kullanılmıştır. Kullanılan yöntem ile bölgelerde Suriyelilerin olmadığı durumda değişkenlerin ne yönde seyir edeceği tahmin edilmeye çalışılmış, neticesinde Suriyelilerin enflasyon üzerine etkilerinin bulunmadığı, kayıt dışı istihdamı arttırdığı, ekonomik büyüme, işsizlik, ithalat ve ihracatın seyrinin ise bölgeler arasında farklılaştığı söylenebilir.

Sonuç ve Öneriler

Ekonomik kalkınma ve ekonomik büyüme ülkeler açısından oldukça önemli kavramlardır.

Önemi gereğince büyümenin ve kalkınmanın belirleyicileri konusu ise yıllar boyunca araştırmacıların üzerinde durduğu önemli bir çalışma alanıdır. Bu bağlamda ekonomik büyümenin belirleyicisi olma noktasında göç hareketlerinin etkisi üzerine de çeşitli çalışmalar gerçekleştirilmiştir. Diğer pencereden bakılacak olursak, yakın geçmişte çeşitli ülkelerin yaşadığı siyasi istikrarsızlıkların başı çektiği nedenler büyük göç akınlarının yaşanmasını beraberinde getirmiştir. Göç hareketlerinin yöneldiği söz konusu ülkelerde sosyal ve kültürel olduğu kadar ekonomik açıdan da politikalar belirlenmeye çalışılmıştır. Bu bağlamda gerçekleştirilen ve uluslararası göç hareketlerinin gerek yalnızca ekonomik büyümeyle gerek işsizlik, enflasyon gibi toplumsal refah üzerinde etkili göstergelerle ilişkisini ortaya koyan çalışmalar üzerinde durulmuştur. Göç ve ekonomik büyüme arasındaki ilişkiye yönelik olarak göç eden bireylerin ekonomik büyüme üzerinde olumsuz etkileri olduğuna dair yaygın görüşe rağmen literatür bu görüşü çoğunlukla desteklememektedir.

Çalışmaların çoğunluğu göç alan ülkelerde göç ile ekonomik büyüme arasında pozitif ve anlamlı bir ilişkinin olduğunu, göçten ekonomik büyüme doğru nedensellik ilişkisi olduğu yani ekonomik büyümenin nedeninin göç olduğunu ortaya koymaktadır. Ekonomik büyüme üzerinde olumsuz etkileri olduğuna dair yaygın görüşü destekleyen çalışmaların varlığı ise ülkelerin yapısal özelliklerinin birbirinden farklı olması, göç eden bireylerin sahip olduğu niteliklerin birbirinden farklı ve özellikle vasıfsız bireylerin çoğunlukta olması, sosyal ve kültürel yapıların farklılığına bağlı olarak kabul ve uyum süreçlerinin birbirinden farklı ve hatta kısıtlayıcı ilerlemesi gibi faktörlerin etkisini ortaya koymaktadır. Bu bağlamda ise göç hareketlerinin sadece ekonomik ya da sadece sosyal ve kültürel boyutlarının olmadığını, etkileri bakımından çok yönlü bakış açılarıyla ele alınması gereken, bu bilinçle yaklaşım sergilenmesi gereken bir olgu olduğunu söylemek mümkündür.

Türkiye dışındaki diğer ülkelere yönelik çalışmalarda, özellikle nitelikli emeğin yoğun olarak göç ettiği veya nitelikli emek göçünün teşvik edildiği ülkelerde göçün ekonomik büyüme üzerine etkisinin olumlu olduğu görülmektedir. Aksine ekonomik büyüme üzerine etkisinin olumsuz olduğu çalışmalarda ise niteliksiz emek etkin olmaktadır. Nitelikten yola çıkarak beşeri sermayenin önemini vurgulayan ve göç edenlerin nitelikli olması ile beşeri sermaye düzeyinin yüksek olmasının ekonomik büyüme üzerinde olumlu etkiler yarattığı değerlendirilmektedir. Yani göç hareketlerinin etkisiyle beşeri sermaye ne kadar yüksek olursa ekonomik büyümeyi o kadar olumlu etkilediği sonucuna ulaşılmaktadır.

Farklı bir bakış açısı olarak beşeri sermaye birikimiyle birlikte gelişmiş ülkelere gelişmekte olan ülkelere yönelen göç hareketlerinin, kanıksanmış olan aksi duruma kıyasla ekonomik büyüme üzerindeki etkisinin önemli ölçüde daha büyük olması dikkat çekici bir sonuçtur. Gelişmiş ülkelere gelişmekte olan ülkelere göç hareketinin, ihtiva ettiği daha ileri bilgi birikimiyle aksi yöndeki göç hareketine kıyasla daha fazla etki yarattığı kanıtlanmaktadır.

Göç hareketlerinin, ekonomik büyüme ve işsizlik gibi birbiriyle yakından ilişkili makroekonomik göstergeler üzerinde doğrudan etkiler yaratabileceği varsayımından hareket eden çalışmalar, göç olgusunun etkilerini daha geniş bir çerçevede değerlendirmeye imkân tanımaktadır. Bu çerçevede, göçün yerli nüfusun istihdam olanaklarını olumsuz etkileyerek işsizliği artırdığı yönündeki yaygın kanaatin, literatürde güçlü biçimde desteklenmediği görülmektedir. Aksine, çok sayıda araştırma göç hareketlerinin ekonomik büyümeyi teşvik edebildiğini ve işsizlik oranlarını azaltıcı yönde etkiler doğurabildiğini ortaya koymaktadır. Bu durum, özellikle göç eden bireylerin nitelikli işgücünden oluşması hâlinde, göç alan ülkelerin işgücü piyasalarına daha kolay entegre olarak istihdama katkı sağlamalarıyla ilişkilendirilmektedir. Ayrıca bu süreçte yerlilerin iş bulma konusundaki motivasyon ve çabalarının belirgin biçimde zayıflamadığı anlaşılmaktadır. Bununla birlikte, göçün işsizliği sınırlı ölçüde artırdığı sonucuna ulaşılan ülkelerde, söz konusu etkinin çoğunlukla nispeten vasıfsız işgücü göçünden kaynaklanabileceği değerlendirilebilir. Türkiye'ye yönelen uluslararası göçün ekonomik büyüme üzerine ve ekonomik büyüme ile birlikte işsizlik ve enflasyon üzerine etkilerini ortaya koyan çeşitli çalışmalar bulunmaktadır. Gerek bölgesel bazda gerek ülke genelinde yapılan analizler neticesinde çoğunlukla göç hareketlerinin Türkiye'nin ekonomik büyümesini artırdığı sonucuna ulaştıkları görülmektedir. Çalışmaların çoğunluğu göçün ekonomik büyümenin nedeni olduğunu ortaya koyarken göçün nedeninin ekonomik büyüme olduğunu ifade eden sonuçlar da dikkat çekicidir.

Göç hareketlerin Türkiye'de ekonomik büyüme ile birlikte işsizlik üzerine etkilerinin de analiz edildiği çalışmalarda göçün işsizlik üzerinde herhangi bir etkisinin veya ilişkisinin bulunmadığı ve olumsuz etkiler yarattığını ortaya koyan çalışmalar çoğunluktadır. Bunun yanında istihdama olumlu etkilerinin olduğunu ortaya koyan çalışma sonuçları da yakın olduğundan göç hareketlerinin Türkiye'nin işgücü piyasalarına etkileri noktasında farklı bulgular elde edildiğini söylemek mümkündür. Bu konuda Türkiye'deki yaygın kanı, özellikle Suriyeli göçünün etkisiyle, göç edenlerin ülkede işsizliği arttırdığı, yerlilerin istihdamı üzerine olumsuz etkileri olduğu yönündedir. Ancak yapılan çalışmalar değerlendirildiğinde yaygın kanının literatürde tam anlamıyla desteklenmediği görülmektedir. Yine önemli göstergelerden biri olan ve kamuoyunun gündeminde sıklıkla yer bulan enflasyon üzerine etkilerinin de ekonomik büyüme ile birlikte analiz edildiği çalışma sayısı az olmakla birlikte, değinilen çalışmalarda enflasyonu artırıcı etkisi üzerinde durulmuştur.

Gerek Türkiye'de gerek dünyada göç hareketlerinin ekonomik büyüme üzerinde olumlu etkilerini ortaya koyan çalışmalarda nitelikli işgücü ve beşeri sermaye birikiminin öneminin vurgulandığını söylemek mümkündür. Bu kapsamda işgücünün nitelikleri bakımından sınıflandırılması, nitelikli olanların uzmanlaştığı alanlara ve ülkenin ihtiyaçlarına göre yönlendirilmesi gerekmektedir. Niteliksiz emeği oluşturanların yine ülkenin ihtiyaç duyduğu

alanlara yönlendirilmesi veya ihtiyaca göre eğitimlerle desteklenmesi istihdama ve üretime katkı sunmaları adına oldukça önemlidir. Bu bir yandan ülkeye giren ilave işgücünün desteklenmesi yoluyla beşeri sermaye birikimini artıracak, diğer yandan ilave işgücünün atıl kalmayarak istihdam kapasitesinin artışı ile etkin kaynak kullanımıyla birlikte üretimi ve ekonomik büyümeyi artıracaktır. Göç eden bireylerin istihdamını artırma noktasında geliştirilecek politikalar ve teşvikler ile kayıtlı istihdamın desteklenmesi kayıt dışı istihdamın önüne geçecek aynı zamanda göç eden bireylerin kayıt dışı çalıştırılarak emeğinin sömürülmesini de engelleyecektir.

Ekonomik büyümeden daha geniş bir kavram olan ekonomik kalkınma üretim artışıyla birlikte bireylerin toplumsal refahının da artırılmasını ifade etmektedir. Bu bağlamda göç eden bireylerin ev sahibi toplumun sosyal ve kültürel yapısına hızlıca uyum sağlamalarının ev sahibi toplumun yaklaşımını olumlu yönde etkileyerek toplumsal hayata katılmalarını kolaylaştıracaktır. Aksi halde toplumsal kabulün düşük seviyede kalması göç eden bireylerin toplumsal hayata katılmalarını engelleyerek toplumsal refahı olumsuz etkileyecektir.

Kaynakça

- Akın, Fatih, Selin Dinçer, and Mehmet Gökhan Özdemir. 2024. "G-7 Ülkelerinde Göç, Karbon Emisyonu ve Ekonomik Büyüme İlişkisi: Dumitrescu-Hurlin Panel Nedensellik Analizi." *Akademik Araştırmalar ve Çalışmalar Dergisi* 16(30):36–50.
- Albayrak, Onur. 2024. "Geçici Koruma Kapsamındaki Suriyeli Göçünün İstihdam Piyasalarına Etkisi." *Bandırma Onyediy Eylül Üniversitesi*.
- Altunç, Ömer Faruk, Okyay Uçan, and Abdulmenaf Akyıldız. 2017. "Dış Göçlerin Türkiye

- Ekonomisinde İşsizlik Enflasyon ve Ekonomik Büyüme Üzerine Etkileri: Ekonometrik Bir Analiz (1985-2015).” *Researcher Social Science Studies* 1(8):197–212. doi: 10.18301/rss.205.
- Apak, Sudi, and Ayhan Uçak. 2007. “Ekonomik Büyümenin Anlamlılığı ve Gelişmişlik: Türkiye Ekonomisi Üzerine Bir İnceleme.” *Muhasebe ve Finansman Dergisi* 34:57–65.
- Bashier, A., and A. Siam. 2014. “Immigration and Economic Growth in Jordan: FMOLS Approach.” *International Journal of Humanities Social Sciences and Education (IJHSSE)* 1(9):85–92.
- Başoğlu, Şükran. 2022. “Göç, İşsizlik ve Ekonomik Büyüme Arasındaki İlişki: AB Ülkeleri Üzerine Bir İnceleme.” Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi.
- BMMYK. 2024. “BMMYK (UNHCR) İstatistikleri.” Retrieved November 1, 2024 (<https://www.unhcr.org/refugee-statistics/download>).
- Boubtane, Ekrame, Dramane Coulibaly, and Christophe Rault. 2013. “Immigration, Growth and Unemployment: Panel VAR Evidence from OECD Countries.” *Documents de Travail Du Centre d’Economie de La Sorbonne* 27(4):399–420. doi: 10.1111/LABR.12017.
- Bove, Vincenzo, and Leandro Elia. 2017. “Migration, Diversity, and Economic Growth.” *World Development* 89:227–39. doi: 10.1016/J.WORLDDEV.2016.08.012.
- Bozkaya, Ş., and H. Kum. 2022. “Neoklasik Makro Göç Kuramı Çerçevesinde Uluslararası Göç: En Çok Göç Alan Ülkeler Üzerine Bir Analiz.” *International Journal of Social Inquiry* 15(1):177–94.
- Bozkaya, Şeyma. 2023. “Uluslararası Göç ve Makroekonomik Etkileri.” Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi.
- Çalışkan Kara, Burcu. 2022. “Uluslararası Göçün Ekonomi Üzerine Etkileri.” Ankara Üniversitesi.
- Cooray, Arusha. 2012. “The Impact of Migrant Remittances on Economic Growth: Evidence from South Asia.” *Review of International Economics* 20(5):985–98. doi: 10.1111/ROIE.12008.
- Dolado, Juan J., Alessandra Goria, and Andrea Ichino. 1994. “Immigration, Human Capital and Growth in the Host Country: Evidence from Pooled Country Data.” *Journal of Population Economics* 7(2):193–215.
- Engin, Cem, and Tuğba Konuk. 2020. “Türkiye Ekonomisinde Uluslararası Göçün İşsizlik ve Ekonomik Büyüme Üzerine Etkisi: Ekonometrik Bir Analiz.” *Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi* 10(1):103–23.
- Feridun, M. 2004. “Does Immigration Have an Impact on Economic Development and Unemployment?. Empirical Evidence from Finland(1981-2001).” *International Journal of Applied Econometrics and Quantitative Studies* 1(3):39–60.
- Furlanetto, Francesco, and Ørjan Robstad. 2019. “Immigration and the Macroeconomy: Some New Empirical Evidence.” *Review of Economic Dynamics* 34:1–19. doi: 10.1016/J.RED.2019.02.006.
- Göç İdaresi Başkanlığı. 2024a. “Geçici Koruma İstatistikleri.” Retrieved November 1, 2024 (<https://www.goc.gov.tr/gecici-koruma5638>).
- Göç İdaresi Başkanlığı. 2024b. “İkamet İzni İstatistikleri.” Retrieved November 1, 2024 (<https://www.goc.gov.tr/ikamet-izinleri#>).
- González-Gómez, Manuel, and Ma Soledad Otero Giráldez. 2011. “The Causality Between Economic Growth and Immigration in Germany and Switzerland.” *The Economic and Social Review* 42(3):271–87.
- Göv, Abdullah, and Zerrin Dürrü. 2017. “Göç ve Ekonomik Büyüme İlişkisi: Seçilmiş OECD

- Ülkeleri Üzerine Ekonometrik Bir Analiz.” Uluslararası Ekonomik Araştırmalar Dergisi 3(4):491–502.
- İşcan, İsmail Hakkı, and Tuğba Demirel. 2021. “Göçün Gelişmiş Ülkelerde Büyüme ve İstihdam Piyasası Üzerine Etkileri: Bir Panel ARDL Analizi.” EKOIST Journal of Econometrics and Statistics Istanbul University 35:181–203.
- İslamoğlu, Ali. 2023. “Göç, Ekonomik Büyüme ve Enerji Tüketimi Arasındaki İlişkinin Analizi: AB Ülkeleri Üzerine Bir Uygulama.” Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi.
- Kang, Youngho, and Byung Yeon Kim. 2018. “Immigration and Economic Growth: Do Origin and Destination Matter?” Applied Economics 50(46):4968–84. doi: 10.1080/00036846.2018.1466987.
- Kirişçi, Kemal, and Sema Karaca. 2015. “Hoşgörü ve Çelişkiler: 1989, 1991 ve 2011’de Türkiye’ye Yönelen Kitleli Mülteci Akınları.” Pp. 295–314 in Türkiye’nin göç tarihi 14. yüzyıldan 21. yüzyıla Türkiye’ye göçler, edited by M. M. Erdoğan and A. Kaya. İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları.
- Konuk, Tuğba. 2022. “Uluslararası Göçün Temel Makro Ekonomik Göstergeler Üzerine Etkisi: Göç Alan Ülkere Dayalı Panel Veri Analizi.” Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi.
- Konya, Sevilay, and Esra Kabaklarlı. 2023. “Göçün Ekonomik Büyüme Etkileri: Seçilmiş Ülkeler Üzerine Panel Veri Analizi.” Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Meslek Yüksekokulu Dergisi 26(1):20–34.
- Di Maria, Corrado, and Emiliya A. Lazarova. 2012. “Migration, Human Capital Formation, and Growth: An Empirical Investigation.” World Development 40(5):938–55. doi: 10.1016/j.worlddev.2011.11.011.
- Meçik, Oytun, and Tuğba Koyuncu. 2020. “Türkiye’de Göç ve Ekonomik Büyüme İlişkisi: Toda-Yamamoto Nedensellik Testi.” İnsan ve Toplum Bilimleri Araştırmaları Dergisi 9(3):2618–35. doi: 10.15869/itobiad.748770.
- Meral, Enbiya. 2023. “Suriye’den Türkiye’ye Gerçekleşen Dış Göç Hareketlerinin Mekânsal Dağılımı ve Ekonomik Etkileri Üzerine Bir Uygulama.” Süleyman Demirel Üniversitesi.
- Morley, Bruce. 2006. “Causality between Economic Growth and Immigration: An ARDL Bounds Testing Approach.” Economics Letters 90(1):72–76.
- Mutlu, Hale. 2022. “Türkiye’de Göç Olgusu ve Göçün Ekonomik Etkileri: Vektör Otoregresyon Modeli.” Nuh Naci Yazgan Üniversitesi.
- Ökmen, Mahsum. 2022. “Türkiye’ye Suriyeli Mülteci Göçünün İl Düzeyinde Büyüme Üzerindeki Etkisi.” İstanbul Üniversitesi.
- Okun, Arthur. 1962. “Potential GNP: Its Measurement and Significance.” Pp. 98–103 in Proceedings of the Business and Economics Section. American Statistical Association.
- Ortega, F., and G. Peri. 2009. “The Causes and Effects of International Migrations: Evidence from OECD Countries 1980-2005.” NBER Working Papers 14833, National Bureau of Economic Research, Inc.
- Şahinoğlu, Tuba. 2022. “Türkiye’de Uluslararası İş Gücü Göçlerinin Genel ve Bölgesel Düzeyde Ekonomik Etkileri.” Atatürk Üniversitesi.
- Sevinç, Haktan, Eda Bozkurt, Serkan Künü, and Demet Eroğlu Sevinç. 2016. “Ekonomik Büyüme ve Göç İlişkisi Gelişmekte Olan Ülkelere Dayalı Bir Analiz.” INTERNATIONAL CONFERENCE ON EURASIAN ECONOMIES 2016, Kaposvár, Macaristan, 29 - 30 Ağustos 2016 398–403.
- Şimşek, Dicle. 2018. “Göç Oranı-Enflasyon-Ekonomik Büyüme Arasındaki İlişki: En Fazla Göç

-
- Alan Sekiz Ülkenin Araştırılması.” Nevşehir Hacı Bektaş Üniversitesi.
Turan, Mine. 2022. “Göç ve Yoksulluk İlişkisi: OECD Ülkeleri Üzerine Panel Veri Analizi.”
Eskişehir Osmangazi Üniversitesi.
Walz, Uwe. 1992. “On the Growth (Rate) Effects of Migration.” Tübingen Diskussionsbeiträge,
No. 24, Eberhard Karls Universität Tübingen, Wirtschaftswissenschaftliche Fakultät,
Tübingen.
Yabancılar ve uluslararası koruma kanunu. Resmi Gazete (28615) (2013).

Extended Abstract

International migration movements have left their mark on human history for various reasons at various times. Migrants leave their source countries and reach their destination countries, and of course, affect the social and economic structures of the countries they reach. Turkey has also been exposed to various movements due to its geography. Especially since the beginning, Syrians who migrated due to the civil war in the Syrian Arab Republic have remained on the agenda and continue to do so in terms of the numbers they have reached. Again, due to the instabilities

experienced in the nearby geography, the number of migrants and foreigners who apply for various types of legally determined residence permits that can be evaluated outside of forced migration has also increased. Therefore, international migration movements appear to be a phenomenon that maintains its current status for Turkey. It is an undeniable fact that international migration, which is a subject of greater awareness in almost every environment in daily life, and foreigners who are the subjects of migration have social and economic effects. Therefore, the effects of international migration, which is the focus of both politics and public opinion's positive or negative comments, on economic growth have become a matter of curiosity. In this context, in order to reveal the effects of international migration, which is still relevant in Turkey and the world, the studies analyzing the relationship between migration and economic growth in the literature on Turkey and other countries were focused on by drawing attention to the international migration movements directed to Turkey between 2012-2023. Due to the fact that the Syrian mass influx has reached significant levels and continues, it has a difference in that it has been experienced over a longer period than the migration movements experienced in the country's history. In terms of the number of Syrians under Temporary Protection in Turkey in the period covering the years 2012-2023, the highest number in the study period was 3,737,369 people at the end of 2021. In terms of the number of foreigners under International Protection in the period covering the years 2012-2023, the highest number in the study period was 328,257 people at the end of 2019. In terms of residence permits, which are referred to as regular migration, the highest level in terms of the number of foreigners staying in Turkey with residence permits was realized in the years covering the study period of 2022. When the years covering the study period and the number of foreigners in all types of stay are evaluated, it can be said that the largest share in the increase in the total number of foreigners is the number of Syrians under Temporary Protection. When the course of the GDP per capita in Turkey in dollar terms and the total number of foreigners under Temporary Protection, International Protection and Residence Permit residing in Turkey in the same period is examined, it is observed that there was a decrease in GDP per capita until 2020 in parallel with the increase in the total number of foreigners, and an increase in GDP per capita after 2021 in parallel with the decrease in the total number of foreigners. The course of the negative relationship that emerged makes it important to touch on the studies in the literature that analyze the effects of migration on economic growth, and therefore to reveal the answers found in the studies to the question of “whether migration negatively affects economic growth”. The majority of studies show that there is a positive and significant relationship between migration and economic growth in countries receiving immigration, that there is a causal relationship from migration to economic growth, that is, the cause of economic growth is migration. The existence of studies supporting the widespread view that it has negative effects on economic growth reveals the effects of factors such as the structural characteristics of

countries being different from each other, the qualifications of migrants being different from each other and especially the majority of unqualified individuals, and the different and even restrictive progress of acceptance and adaptation processes depending on the differences in social and cultural structures. In studies on countries other than Turkey, it is seen that the effect of migration on economic growth is positive, especially in countries where qualified labor migrates intensively or where qualified labor migration is encouraged. There are various studies that reveal the effects of international migration to Turkey on economic growth and, together with economic growth, on unemployment and inflation. As a result of analyses conducted both regionally and nationwide, it is seen that they mostly reach the conclusion that migration movements increase Turkey's economic growth. It is possible to say that the importance of qualified labor and human capital accumulation is emphasized in studies that reveal the positive effects of migration movements on economic growth both in Turkey and in the world. The rapid adaptation of migrants to the social and cultural structure of the host society will positively affect the approach of the host society and make it easier for them to participate in social life. Otherwise, a low level of social acceptance will prevent migrants from participating in social life and will negatively affect social welfar.